

Advice for parents, a voice for parents

www.ace-ed.org.uk

Gwahardd o'r Ysgol am Gyfnod Penodol (Cymru)

Ystyr geiriau?

Yn y canllaw hwn, rydyn ni'n dweud:

- Rhaid pan mae'r gyfraith yn dweud fod yn rhaid i rywbeth ddigwydd.
- Dylai pan fydd y llywodraeth yn disgwyl i rywbeth ddigwydd.

Pethau eraill y dylech eu gwybod

Yn [‘Gwahardd o'r Ysgol ac Unedau Cyfeirio Disgyblion’](#) (Cylchlythyr 1/2004 diwygiedig) (PDF 860kb) mae Cynulliad Cenedlaethol Cymru (y Cynulliad) yn egluro'r gyfraith a'r hyn y mae'r Cynulliad yn ei ddisgwyl gan ysgolion, cyrff llywodraethol, ac awdurdodau addysg lleol (AAL) os bydd disgyblion yn cael eu gwahardd o'r ysgol. Fe ddylech ddilyn hyn oni bai fod rheswm da dros beidio â gwneud hynny.

Mae Cylchlythyr 47/2006, [‘Cynnwys a Chynorthwyo Disgyblion’](#) (PDF 1.5MB) yn ganllaw arferion da ar gyfer ysgolion ac AAL ond nid yw ei statws mor uchel yn llygad y gyfraith â Chylchlythyr 1/2004. Mae ACE yn argymhell yn gryf y dylai rhieni ofyn am gopi am ddim o'r Cylchlythrau.

Rhaid i ysgolion fod â pholisi disgyblu/ymddygiad a ddylai gynnwys graddfa o gosbau. Dylai ddweud beth fydd yr ysgol yn ei wneud i atal plant ag anghenion addysgol ychwanegol rhag cael eu gwahardd yn fwy na phlant eraill ac a oes help ar gael i rieni.

Gwahardd am gyfnod penodol: rhaid i ddisgybl beidio â chael ei wahardd am gyfanswm o fwy na 45 diwrnod ysgol mewn un flwyddyn ysgol. Os bydd cyfnod yn cael ei estyn neu ei wneud yn barhaol, bydd hyn yn cyfrif fel gwaharddiad newydd.

Mae gwaharddiad amser cinio yn cyfrif fel chwarter diwrnod. Dylai ysgolion osod a marcio gwaith am 15 diwrnod cyntaf y gwaharddiad. Gyda gwaharddiadau hwy, dylent gynllunio gyda'r AAL i gael addysg addas, lawn amser.

Ni ddylid defnyddio gwaharddiad ar gyfer: materion bychan, fel peidio â gwneud gwaith cartref; perfformiad academaidd gwael; bod yn hwyr neu chwarae triwant; mynd yn feichiog; mynd yn groes i'r polisi gwisg ysgol neu reolau am edrychiad, gan gynnwys steil gwallt a gwisgo gemwaith (oni bai o bosib ei fod yn fater parhaus ac yn herio'r rheolau hyn yn agored); ymddygiad rhieni; rhieni'n gwrthod dod i gyfarfod.

At Gadeirydd neu Glerc y Corff Llywodraethol

Annwyl Syr/Madam,

Mae fy mhlentyn [rhowch enw] wedi cael ei (g)wahardd. Hoffwn ddatgan fy achos yn bersonol o flaen y llywodraethwyr.

A wnewch chi roi copïau i mi o gofnod ysgol fy mhlentyn, polisiâu'r ysgol ar ymddygiad/disgyblu ac [os ydynt yn berthnasol] anghenion addysgol arbennig, cydraddoldeb hiliol a chyfle cyfartal, ac unrhyw ddatganiadau gan dystion, gan gynnwys datganiad fy mhlentyn. A wnewch chi roi gwybod ym mha drefn y bydd pobl yn siarad yn y cyfarfod [os yw'n gymwys]. Hoffwn ddod â ffrind neu rywun i gyngori gyda mi.

Yr eiddoch yn gywir,

[eich enw] Rhiant

(Cadwch gopïau o lythyrau)

Mae fy mhlentyn wedi cael ei wahardd am gyfnod penodol. Beth alla'i ei wneud?

Gall hwn fod yn gyfnod anodd a phryderus i chi a'ch plentyn. Mae'r canllaw hwn yn edrych ar y pethau y gallwch eu gwneud os ydych yn anghytuno â'r gwaharddiad.

Cam 1: Anfonwch lythyr

Mae gennych hawl i gyflwyno eich achos ar bapur, ac yn aml fe gewch chi wneud hynny yn bersonol gerbron pwyllgor disgyblu yr ysgol. Rhai o lywodraethwyr yr ysgol fydd aelodau'r pwyllgor. Gall y pwyllgor benderfynu ai gwahardd oedd y cam cywir i'w gymryd.

Er mwyn darganfod a oes gennych hawl i gyflwyno eich achos yn bersonol o flaen y llywodraethwyr, holwch am faint o ddiwrnodau y cafodd eich plentyn ei wahardd y tymor hwn. Adiwech y gwaharddiad hwn at unrhyw waharddiadau eraill y tymor hwn:

Os yw'r cyfanswm yn 5 diwrnod ysgol neu lai: does dim rhaid i'r llywodraethwyr gwrdd â chi ond mae'n arfer da os ydych chi eisiau cwrdd. Os ydych eisiau cyfarfod, gofynnwch. Fel arall, ysgrifennwch eich achos a'i anfon at y pwyllgor.

Os yw'r cyfanswm yn fwy na 5 diwrnod ysgol, neu os bydd eich plentyn yn colli arholiad cyhoeddus (nid ffug arholiadau neu'r TASau): mae gennych hawl i ddatgan eich achos mewn cyfarfod o'r pwyllgor disgyblu. Maen nhw'n gallu penderfynu y dylai plant ddychwelyd i'r ysgol er eu bod yn dal wedi'u gwahardd; yr enw am hyn yw ailfynediad.

Ysgrifennwch at y llywodraethwyr ar unwaith (*edrychwch ar y llythyr enghreifftiol uchod*).

Mae gwahardd yn gam difrifol i'r ysgol ei gymryd. Hyd yn oed os nad ydych eisiau datgan eich achos wrth y pwyllgor disgyblu, fel arfer fe fydd o gymorth i'ch plentyn os gwnewch chi gyfarfod gyda'r athrawon i drafod y gwaharddiad a'r dyfodol.

Ar gyfer gwaharddiadau sy'n gyfanswm o 15 diwrnod ysgol neu lai mewn un tymor, ni fydd y pwyllgor disgyblu yn adolygu gwaharddiad eich plentyn oni bai eich bod yn rhoi'ch achos ger eu bron. Os byddwch yn mynychu ai peidio, mae'n rhaid i'r llywodraethwyr gyfarfod ar gyfer pob gwaharddiad, pa mor hir bynnag, sy'n adio i roi mwy na 15 diwrnod ysgol mewn un flwyddyn ysgol.

Cam 2: Paratoi eich achos

Cyngor ACE yw eich bod yn ysgrifennu eich achos a'i ddarllen yn y cyfarfod. Fel hyn, gallwch wneud yn siwr fod eich pwyntiau yn glir ac na fyddwch yn anghofio dim ar ddamwain. Does dim rhaid i chi anfon eich achos atynt cyn y cyfarfod, ond fe gewch chi os ydych yn dymuno.

Er mwyn llunio eich achos, dilynwch y camau yn ofalus, gam wrth gam, at Gam 11. Ni fydd pob cam yn berthnasol i'ch achos chi, ac efallai y byddwch eisiau ychwanegu pwyntiau eraill.

Yn gyntaf, edrychwch a ddylai eich plentyn fod wedi cael ei wahardd?

Ddylai eich plentyn ond cael ei wahardd o'r ysgol:

- Os yw wedi torri polisi ymddygiad yr ysgol yn ddifrifol.

A

- Phetai eich plentyn yn aros yn yr ysgol y byddai yn gwneud niwed difrifol i'w addysg neu ei les ei hun neu eraill.

Ni ddylid gwahardd os oes atebion gwahanol ar gael.

Nawr edrychwch ar y rhestr o bethau na ddylai arwain at blant yn cael eu gwahardd.

Gall plant gael eu gwahardd am ymddygiad y tu allan i'r ysgol os yw'r Pennaeth o'r farn bod yna gysylltiad clir rhwng yr ymddygiad hwnnw a chynnal disgyblaeth dda yn yr ysgol.

Os ydych o'r farn na ddylai gweithredoedd eich plentyn fod wedi arwain at waharddiad, esboniwch pam yn fyr. Fe fydd y camau nesaf yn eich helpu i edrych ar y pwyntiau yn fwy manwl.

Cam 3: Edrychwch yn ofalus ar y gwaharddiad

Dim ond y Pennaeth sy'n gallu gwahardd (os yw'r Pennaeth yn absennol, yna yr uwch athro/athrawes sy'n gweithredu fel Pennaeth ddylai fod yn gyfrifol.)

Mae'n rhaid i'r Pennaeth:

- Roi gwybod am bolisi ymddygiad yr ysgol i'r rhieni a'r disgyblion bob blwyddyn.

A

- Rhoi gwybod i chi cyn gynted â phosib (dros y ffôn fel arfer) am y gwaharddiad a'ch hawliau.

Ni ddylai'r Pennaeth fod wedi gwahardd eich plentyn yng ngwres y foment, oni bai fod bygythiad uniongyrchol i ddiogelwch eich plentyn neu eraill yn yr ysgol. Dylai unrhyw waharddiad fod yn gymesur â gweithredoedd eich plentyn. Mewn achosion eithriadol mae'n bosib gwneud gwaharddiad cyfnod penodol yn hwy neu'n barhaol.

Cyn penderfynu gwahardd eich plentyn fe ddylai'r Pennaeth:

- Wneud yn siwr bod ymchwiliad priodol wedi ei gynnal.
- Rhoi cyfle i'ch plentyn ddweud beth ddigwyddodd.
- Meddwl yn ofalus am y dystiolaeth sydd ar gael.
- Rhoi ystyriaeth i bolisiau'r ysgol ar ymddygiad a chyfle cyfartal ac os yw'n berthnasol y [Ddeddf Cysylltiadau Hiliol](#) a'r [Ddeddf Gwahaniaethu ar Sail Anabledd](#).
- Darganfod ai bwlio neu aflonyddu hiliol neu rywiol yn erbyn eich plentyn a arweiniodd at weithredoedd eich plentyn.
- Os oes angen, ymgynghori ag eraill.

Fe all y Pennaeth wahardd plentyn os yw o'r farn 'yn ôl pob tebygolrwydd' fod y plentyn wedi gwneud yr hyn y mae'n cael ei gyhuddo o'i wneud, hynny yw, mae'n fwy tebygol na pheidio eu bod nhw wedi gwneud y peth dan sylw. Po fwyaf difrifol yr ymddygiad y cyhuddir eich plentyn o'i gyflawni, cryfaf ddylai'r dystiolaeth fod. Gallai hyn gynnwys ymddygiad eich plentyn yn y gorffennol.

O fewn un diwrnod ysgol dylai'r Pennaeth anfon llythyr atoch. Rhaid i'r llythyr gynnwys:

- Union gyfnod y gwaharddiad.
- Y rhesymau dros y gwaharddiad.
- Eich hawl chi a hawl eich plentyn (os yw'n 11 oed neu fwy) i ddatgan eich achos i'r pwyllgor disgyblu a sut i wneud hyn.

Dylai'r llythyr hefyd gynnwys:

- Sut gall eich plentyn barhau â'i addysg – trefniadau ar gyfer gosod a marcio gwaith.
- Y dyddiad hwyraf i'r pwyllgor disgyblu gyfarfod (os yw'n berthnasol).
- Eich hawl i gael copi o gofnod ysgol eich plentyn.
- Y dyddiad a'r amser y dylai eich plentyn ddychwelyd i'r ysgol.
- Rhif ffôn llinell gymorth ACE a rhywun yn yr awdurdod addysg lleol (AAL) fydd yn gallu eich cynghori.

Mae gwaharddiadau cyfnod penodol yn cyfeirio at amser penodedig a rhaid iddyn nhw beidio ag adio i roi mwy na 45 diwrnod ysgol mewn blwyddyn ysgol. Nid yw'n gyfreithlon rhoi gwaharddiadau amhenodol. Dylai gwaharddiad fod am yr amser byrraf sydd ei angen. Mae Cylchlythyr 1/2004 yn dweud bod gwahardd am fwy na diwrnod neu ddau yn ei gwneud hi'n anodd ailymdoddi a bod 1-3 diwrnod yn aml yn ddigon hir ac yn osgoi effeithio'n ddifrifol ar addysg y plentyn.

Mesur tymor byr yw gwaharddiadau amser cinio – dylai'r ysgol adolygu hyn yn rheolaidd. Dylid gwneud trefniadau ar gyfer disgyblion sy'n cael cinio am ddim.

Os nad oedd y gwaharddiad yn unol ag unrhyw un o'r pwyntiau hyn, esboniwch beth ddigwyddodd a sut y gallai hynny effeithio ar eich plentyn.

Cam 4: A yw'r manylion yn glir?

Beth mae eich plentyn yn ei ddweud?

Gofynnwch i'ch plentyn beth ddigwyddodd. Ceisiwch wneud hyn cyn gynted â phosib. Ysgrifennwch neu recordiwch yr hyn y mae'n ei ddweud. Yna ewch yn ôl i'r dechrau a holwch eich plentyn yn ofalus.

Cwestiynau y gallech eu gofyn i'ch plentyn:

“Dangos i mi lle'n union yr oeddet ti.”

“Lle'r oedd pawb yn sefyll?”

“Wnaeth unrhyw beth arwain i fyny at hyn?”

“Beth yn union ddywedodd yr athro/athrawes?”

Ysgrifennwch fanylion atebion eich plentyn yn llawn.

Nawr gwnewch yn siwr – a oedd hyn yn achos difrifol o dorri polisi ymddygiad yr ysgol? Mae hyn yn bwysig iawn.

Beth mae pobl eraill yn ei ddweud?

- Edrychwch ar beth mae'r Pennaeth yn ei ddweud.
- Edrychwch ar beth mae pobl eraill yn ei ddweud. A fu'n rhaid i'ch plentyn a'r tystion roi datganiad? Fe ddylai'r holl ddatganiadau fydd yn cael eu hystyried gan y pwyllgor disgyblu gael eu hanfon atoch chi.
- A oes unrhyw un yn cefnogi stori eich plentyn? Ceisiwch gael datganiad ganddynt gyda manylion clir.
- Os oes gwahaniaethau pwysig rhwng y datganiadau, nodwch nhw.
- A fu camddealltwriaeth?
- A yw geiriau'r bobl eraill yn disgrifio beth ddigwyddodd yn gywir?

Ychwanegwch yr holl brif bwyntiau at eich achos. Os yw eich plentyn eisiau ymddiheuro am rywbeth nawr, fe allen nhw ysgrifennu i ymddiheuro.

Cam 5: Nawr gwnewch nodiadau am eich plentyn

Efallai y byddwch eisiau dweud ychydig am eich plentyn

Dychmygwch eich bod yn eu disgrifio i rywun dieithr. Cofiwch y pwyntiau da! A oes yna unrhyw adroddiadau sy'n dangos sut un yw eich plentyn? Allai rhywun swyddogol, fel arweinydd cylch chwarae, meddyg neu rywun sy'n gweithio gyda phobl ifanc, neu gymydog efallai, ysgrifennu llythyr am eich plentyn?

Meddyliwch am eich plentyn adeg y gwaharddiad

A oedd y gwaharddiad yn iawn o gofio eu hoedran, iechyd ac unrhyw faterion personol?

A oedd eich plentyn yn gofidio am rywbeth, neu oedd yna bwysau o du rhywun arall?

Allai unrhyw beth arall fod wedi effeithio ar eu hymddygiad?

Ac yn bwysig iawn

Petai eich plentyn yn ôl yn yr ysgol (yn hytrach nag wedi'i wahardd) a fyddai hyn yn gwneud niwed difrifol i addysg a lles eich plentyn neu bobl eraill?

Sut mae'r gwaharddiad yn effeithio ar eich plentyn?

Meddyliwch am y digwyddiad

Os oedd yna bobl eraill yn rhan o'r digwyddiad, a oedd eu cosb nhw yn debyg i gosb eich plentyn chi? Oes yna bobl eraill yn yr ysgol, neu mewn ysgolion lleol eraill, a gafodd eu trin yn wahanol? Efallai y cewch chi wybod hyn gan yr awdurdod addysg lleol.

Edrychwch ar gofnod ysgol eich plentyn

Mae gennych hawl i gael copi llawn o'r cofnod. A oes camddealltwriaeth yn dod i'r golwg? A oes yma wybodaeth newydd a allai effeithio ar eich achos?

Disgrifiwch eich plentyn ac ychwanegwch unrhyw beth sy'n esbonio ei ymddygiad a/neu sy'n dangos y gallai'r gwaharddiad fod yn anghywir.

Cam 6: A oes gan eich plentyn anghenion addysgol ychwanegol?

Mae'r rhain yn cynnwys plant sy'n:

- Newid ysgol.
- O gefndiroedd lleiafrif ethnig.
- Mewn gofal.
- Ffoaduriaid.
- Teithwyr.
- Gofalwyr ifanc.
- O deuluoedd mewn amgylchiadau anodd.
- Anabl a/neu ag anghenion addysgol arbennig gan gynnwys anawsterau emosiynol ac ymddygiadol.
- A allai fod yn abl a thalentog.

Mae Cylchlythyr 47/06 yn dweud bod plant ag anghenion addysgol ychwanegol "mewn mwy o beryg o ymddieithrio o'r ysgol". Mae'n egluro sut dylai ysgolion fonitro effaith polisïau, er enghraifft os bydd plant o deuluoedd lleiafrifoedd ethnig yn cael eu cosbi neu eu gwahardd yn fwy nag eraill, dylai ysgolion gymryd camau i unioni hyn.

Os yw eich plentyn mewn peryg neilltuol, ysgrifennwch pam a pha help y mae arnynt ei angen. Gallai hyn fod yn bwysig iawn os yw eich plentyn yn anabl. Os ydych o'r farn y gallai'r help priodol fod wedi atal yr ymddygiad y cafodd eich plentyn ei gyhuddo o'i gyflawni, efallai y gallwch hawlio bod gwahaniaethu ar sail anabledd wedi digwydd (gweler Cam 10).

Cam 7: Strategaethau i wella ymddygiad

Fel arfer, mae gan ysgolion fynediad at arbenigwyr ar ymddygiad. Mae Cylchlythyr 47/06 yn dweud y dylai disgyblion sydd mewn perygl o waharddiad parhaol neu ddieithrio gael Rhaglen Cefnogaeth Fugeiliol (PSP). Dylai hyn roi help i blentyn gyda'i ymddygiad.

Meddyliwch yn ofalus am ymddygiad eich plentyn a siaradwch â'ch plentyn. A yw'r ysgol wedi ceisio helpu eich plentyn i reoli'i ymddygiad yn well trwy gynnig

hyfforddiant rheoli dicter, defnyddio anogwr dysgu, ac ati? A ydyn nhw wedi' ch cynnwys chi yn y dasg o sefydlu PSP? A oes angen cyngor ar y staff ynghylch delio ag ymddygiad eich plentyn?

A ellid bod wedi osgoi'r digwyddiad hwn petai eich plentyn wedi cael y gefnogaeth iawn yn yr ysgol? Ychwanegwch hyn at eich achos.

Cam 8: A oes gan eich plentyn anawsterau emosiynol ac ymddygiadol neu anhawster dysgu arall?

Os oes gan blentyn anhawster dysgu ac angen cymorth ychwanegol yn yr ysgol yna mae ganddo anghenion addysgol arbennig (AAA).

Os yw ymddygiad plentyn yn llawer mwy anodd nag arfer neu na allant reoli eu teimladau, efallai fod ganddynt anawsterau emosiynol, cymdeithasol ac ymddygiadol (sef, yn Saesneg, ESDD neu EBD). Mae hyn yn anhawster dysgu. Os na fyddan nhw'n cael y cymorth cywir yn yr ysgol, gall arwain at ymddygiad gwael neu ymddygiad sy'n dirywio.

Mae help gydag anawsterau dysgu, gan gynnwys anawsterau ymddygiadol, yn cael ei roi trwy ddatganiad anghenion addysgol arbennig neu, ar gyfer plant ag anghenion llai difrifol, ceir Gweithredu gan yr Ysgol neu Gweithredu gan yr Ysgol a Mwy.

Mae hwn yn faes cymhleth, i gael rhagor o help edrychwch ar y *rhestr o gyhoeddiadau* ar y diwedd.

Os ydych yn teimlo fod gan eich plentyn Anawsterau Emosiynol, Cymdeithasol neu Ymddygiadol neu unrhyw anhawster dysgu arall, esboniwch pam. Ydyn nhw'n cael yr help sydd ei angen? Petaen nhw wedi cael y cymorth cywir, allai hynny fod wedi effeithio ar eu hymddygiad? A yw'r ysgol wedi cadw at ei pholisi ar AAA?

Cam 9: A oedd cyffuriau yn rhan o'r broblem?

Edrychwch ar bolisi cyffuriau yr ysgol. Dylai'r Pennaeth ymgynghori â chyd-gysylltydd cyffuriau yr ysgol (os oes un) a rhoi ystyriaeth i'r polisi yn ogystal ag union amgylchiadau'r achos a'r dystiolaeth. Mae [Canllawiau Cynulliad Cenedlaethol Cymru ar gyffuriau](#) yn dweud na ddylai ysgolion ddefnyddio cosbau llymach na'r gyfraith.

Cam 10: Oedd yna wahaniaethu neu fwlio?

Mewn ysgolion, mae cyfraith cysylltiadau hiliol yn cynnwys yr angen i gael gwared ar wahaniaethu hiliol anghyfreithlon ac annog cyfleoedd cyfartal a pherthnasau da rhwng pobl o wahanol grwpiau hiliol. Mae hyn yn berthnasol, ymhlith pethau eraill, i ddisgyblaeth a gwahardd. Hefyd, rhaid i ysgolion fod â pholisi cydraddoldeb hiliol a monitro sut mae polisïau yn effeithio ar wahanol grwpiau hiliol.

Os ydych o'r farn fod gwaharddiad eich plentyn yn gysylltiedig mewn rhyw ffordd â'i grŵp hiliol, efallai fod y Ddeddf Cysylltiadau Hiliol yn berthnasol. Gallwch gyfeirio pryderon ynghylch y materion hyn at dîm cwynion y [Comisiwn Cydraddoldeb Hiliol](#).

Os ydych o'r farn fod gwaharddiad eich plentyn yn gysylltiedig â'i anabledd, efallai fod y Ddeddf Gwahaniaethu ar Sail Anabledd yn berthnasol. Bydd angen i chi ddangos bod yr ysgol wedi trin eich plentyn yn llai ffafriol oherwydd ei anabledd a heb reswm cyfreithlon. Mae hawliadau yn ymwneud â gwahaniaethu ar sail anabledd yn achos gwaharddiadau cyfnod penodol yn cael eu penderfynu gan y [Tribiwllys Anghenion Addysgol Arbennig ac Anabledd](#). Fe gewch chi ragor o wybodaeth gan ACE neu drwy Linell Gymorth y [Comisiwn Hawliau Anabledd](#).

Edrychwch ar bolisi ymddygiad yr ysgol – mae'n rhaid iddo gynnwys bwlio ac fe ddylai gynnwys aflonyddu.

Os ydych o'r farn fod bwlio, gwahaniaethu neu aflonyddu yn chwarae rhan yng gwaharddiad eich plentyn, esboniwch pam.

Cam 11: Atebion eraill

Ni ddylid gwahardd os oes yna atebion eraill yn bosib, er enghraifft:

- Defnyddio Rhaglen Cymorth Bugeiliol (PSP), wedi ei llunio gyda'r disgybl rhieni ac asiantaethau allanol megis yr AALI.
- Defnyddio proses cyfiawnder adferol, sy'n caniatáu i'r disgyblion unioni unrhyw niwed a wnaed.
- Gwaharddiad mewnol (term arall yw neilltuo mewnol) i rywle arall o fewn yr ysgol gyda chefnogaeth briodol, neu symud i ddsbarth arall dros dro. Gall gwaharddiad mewnol barhau yn ystod cyfnodau egwyl.
- Symud dan reolaeth i ysgol arall gyda'ch cydweithrediad a dealltwriaeth lawn chi a'r AALI, a lle bo hynny er lles gorau'r disgybl dan sylw. Ni ddylech gael eich rhoi dan bwysau i dynnu eich plentyn o'r ysgol dan fygythiad o gael gwaharddiad parhaol.

Oes yna ateb arall a fyddai'n gweithio i'ch plentyn chi? Esboniwch pam. Er enghraifft, gwahanol fath o gosb gyda chymorth ar gyfer problemau ymddygiad neu anghenion addysgol arbennig.

Cam 12: Eich crynodeb

Ar ddiwedd eich achos, mae'r crynodeb yn ailadrodd yn fyr eich holl bwyntiau o gamau 2-11 ac unrhyw bwyntiau pwysig eraill a wnaethoch. Oes yna rannau o'r Cylchlythyrau sydd heb eu dilyn, o bosib? Cofiwch ddylen nhw ddim cael eu hanwybyddu. Fe allech chi gynnwys y tudalennau perthnasol a thanlinellu'r darnau dan sylw. Gallwch fynd â digon o gopiâu i bawb yn y cyfarfod, neu eu hanfon.

Eich crynodeb

Rydw i'n teimlo fod yr ysgol, heb reswm da, wedi methu gweithredu yn unol â rhai o ganllawiau'r Cynulliad Cenedlaethol yng Nghylchlythyr 1/2004 a/neu Gylchlythyr 47/06. Rydw i wedi nodi hyn ar dudalennau... [dywedwch sut y mae hyn wedi effeithio ar waharddiad eich plentyn]

Rwy'n deall na ddylai plentyn ond cael ei wahardd ar gyfer achos difrifol o dorri'r polisi ymddygiad ac os ydynt yn achosi niwed difrifol i'w haddysg neu eu lles eu hunain neu bobl eraill ac na ddylid defnyddio gwaharddiad os oes dewis arall.

Yn achos fy mhleintyn i, nid oedd hyn yn achos difrifol o dorri polisi ymddygiad yr ysgol... [rhowch resymau os yw'n berthnasol] ni fyddai yn achosi niwed difrifol i'w addysg neu ei les/lles ei hun neu eraill yn yr ysgol... [rhowch resymau] roedd yna ateb arall... [rhowch enghreifftiau]

Rwy'n anghytuno â gwaharddiad fy mhleintyn, neu'n teimlo ei fod yn rhy hir oherwydd: [ychwanegwch eich prif bwyntiau a rhowch fanylion byr, er enghraifft:]

- *Ni wnaeth ef/hi wneud y pethau yn y cyhuddiad...*
- *Fe wnaeth ef/hi rywbeth ddylai ddim bod wedi arwain at waharddiad...*
- *Roedd yn cael ei fwlio/bwlio ac/neu roedd rhywun yn aflonyddu arno/arni...*
- *Mae ganddo/ganddi anghenion addysgol ychwanegol ond nid yw'n cael yr holl help sydd ei angen...*

Hefyd rwy'n teimlo:

- *Efallai fod yna gamddealltwriaeth...*
- *Nid yw'r gwaharddiad ar gyfer yr amser lleiaf sy'n angenrheidiol ac/neu mae'n niweidiol i fy mhleintyn...*

Cam 13: Datgan eich achos

Os yw'n bosib dylai'r pwyllgor gael ei gynnal ar amser sy'n gyfleus i chi ac mewn lle sy'n hwylus i chi. Fe allwch chi anfon eich achos ar bapur ond yn aml mae'n llawer gwell bod yno eich hun.

Cyn y cyfarfod:

- Ysgrifennwch neu teipiwch eich achos i'w ddarllen yn y cyfarfod. Os rhowch chi gopiâu i bobl yn y cyfarfod, efallai y bydd yn helpu'r llywodraethwyr gofio eich pwyntiau.
- Edrychwch drwy eich achos ac ysgrifennwch unrhyw gwestiynau yr hoffech eu gofyn.
- Casglwch unrhyw ddeunyddiau i'ch cefnogi (ymddiheuriad, llythyrau ayb.). Anfonwch nhw i'r clerc, hyd yn oed os ydych wedi methu'r dyddiad cau.

Ystyriwch fynd â ffrind, perthynas neu gynghorydd gyda chi. Gallwch fynd â chynrychiolydd cyfreithiol, ond cofiwch wneud yn siwr eu bod yn gyfarwydd â materion sy'n ymwneud ag ysgolion.

Pwy fydd yn y cyfarfod?

- Fel arfer tri neu bump o'r llywodraethwyr, sef y pwyllgor disgyblu (ddylai neb fod â rhan yn y mater neu gallai hynny olygu na fyddant yn ddiuedd).
- Clerc i gymryd nodiadau a gwneud yn siwr bod y llywodraethwyr yn gwybod y drefn.
- Bydd cynrychiolydd yr awdurdod addysg lleol yn cael gwahoddiad i roi sylwadau, ond mae'n anhebygol y bydd yn mynychu ar gyfer gwaharddiadau byr.
- Y Pennaeth i ddatgan ei achos.
- O bosib, tystion.

Sut bydd y cyfarfod yn cael ei gynnal?

Fe ddylech chi gael gwybod beth yw'r drefn ymlaen llaw. Fel arfer bydd yr achos yn erbyn eich plentyn yn cael ei gyflwyno'n gyntaf fel y gallwch chithau wedyn ymateb. Dylai unrhyw ddatganiadau gael eu hanfon atoch ymlaen llaw. I fod yn deg, os yw'r Pennaeth yn dod â thystiolaeth neu bapurau newydd, gofynnwch am egwyl er mwyn cael eu darllen, neu gofynnwch am gael aildrefnu'r cyfarfod. Fe ddylech chi gael cyflwyno eich achos heb neb yn torri ar eich traws. Ni ddylai'r Pennaeth fod gyda'r pwyllgor disgyblu heb eich bod chithau yno. Rydym yn argymhell eich bod yn darllen eich achos llawn iddyn nhw, gan gynnwys y crynodeb, cyn rhannu copiâu. Os byddan nhw'n gofyn i chi "grynhoi" ar ddiwedd y cyfarfod, fe allwch chi ddarllen y crynodeb eto, gan ychwanegu unrhyw bwyntiau newydd.

A oes raid i'm plentyn fynd i'r cyfarfod?

Na, yn aml fydd y plant ddim yn mynd i'r cyfarfod, ac ni ellir eu gorfodi i wneud hynny. Mae gan eich plentyn hawl i'w farn gael gwrandawriad, ond fe allai hyn fod trwy ddatganiad ysgrifenedig. Ydych chi'n meddwl y byddai'n helpu petai eich plentyn yno am yr holl amser neu ran o'r amser? Penderfynwch ymlaen llaw a ydych chi'n hapus i'ch plentyn gael ei holi, neu ddim ond gwneud datganiad a gadael. Eglurwch wrth y pwyllgor disgyblu beth sy'n mynd i ddigwydd. Cofiwch, os yw eich plentyn yn 11 oed neu fwy, mae disgyblion yn cael penderfynu cyflwyno eu hachos drostynt eu hunain a rhaid caniatáu iddyn nhw fod yn bresennol.

Cam 14: Y llywodraethwyr yn penderfynu

Ar gyfer pob gwaharddiad sy'n adio i 5 diwrnod ysgol neu lai mewn tymor, mae'n rhaid i'r pwyllgor disgyblu ystyried eich achos ysgrifenedig.

Ar gyfer gwaharddiadau sy'n gyfanswm o fwy na 5 diwrnod ysgol mewn tymor, neu sy'n golygu bod eich plentyn yn colli arholiad cyhoeddus, a lle byddwch chi neu eich plentyn (os yw'n 11 oed neu fwy) yn gwneud cais, yna rhaid i'r pwyllgor disgyblu:

- Gwrdd â chi i edrych ar amgylchiadau'r gwaharddiad.
- Ystyried eich achos a safbwyntiau'r AALl.

Os yw eich plentyn wedi dychwelyd i'r ysgol, mae'n rhaid i'r pwyllgor:

- Benderfynu, ar sail y dystiolaeth, a oedd y Pennaeth yn iawn ai peidio yn gwahardd eich plentyn. Dylai barn y pwyllgor gael ei gofnodi yng nghofnod ysgol eich plentyn. Gofynnwch am i'ch achos ysgrifenedig gael ei gofnodi yng nghofnod ysgol eich plentyn hefyd.

Os yw eich plentyn yn dal gartref o'r ysgol, dyma'r sefyllfa:

- Rhaid i'r pwyllgor disgyblu benderfynu a ddylid rhoi ailfynediad ai peidio i'ch plentyn a phryd.
- Rhaid i'r pwyllgor disgyblu ystyried unrhyw bwyntiau a wnaed gan eich plentyn.
- Fe ddylen nhw benderfynu a yw'r Pennaeth wedi dilyn y drefn wahardd a'r cyfarwyddyd ar wahardd.
- Fe ddylen nhw ofyn pa gymorth y gall yr AALl ei gynnig tuag at ailymdoddi.

Os bydd yr ysgol neu'r AALl yn teimlo fod arnoch angen cefnogaeth gydag ymddygiad eich plentyn, efallai y byddant yn gofyn i chi lofnodi Contract Rhianta ar ôl y gwrandawriad. Os byddwch yn cytuno, rhaid i hyn beidio â bod yn amod er mwyn i'ch plentyn gael dychwelyd i'r ysgol.

Mewn rhai achosion, os mai dyma ail waharddiad cyfnod penodol eich plentyn am gamymddwyn difrifol o fewn cyfnod o 12 mis a bod yr awdurdod lleol o'r farn eich bod yn amharod neu'n methu gweithio gyda nhw a'r ysgol yn wirfoddol, gall yr awdurdod wneud cais am Orchymyn Rhianta. (Gweler Cylchlythyr 47/06 Atodiad 3.i)

Rhagor o wybodaeth

Gan ACE:

Llinellau cyngor: Gwahardd – 0808 800 0327; pob mater arall – 0808 800 5793

Canllawiau ACE: [Tackling Bullying](#), [Disability Discrimination](#) a [Getting Extra Help](#), £1.70 yr un a [Special Education Handbook](#), £17.99

Gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru:

Ffôn: 029 2082 1556

[Gwahardd o Ysgolion ac Unedau Cyfeirio Disgyblion](#) (Cylchlythyr 1/2004) PDF 850kb

[Cynnwys a Chynorthwyo Disgyblion](#) (Cylchlythyr 47/06) PDF 1.5mb

[Côd Ymarfer Anghenion Addysgol Arbennig](#)

[Camddefnyddio Sylweddau: Plant a Phobl Ifanc](#) (Cylchlythyr 17/02)

Gan y Comisiwn Cydraddoldeb Hiliol:

[Côd Ymarfer ynghylch y Ddyletswydd i Hyrwyddo Cydraddoldeb Hiliol](#) PDF 442kb

Mae ACE yn gallu cynnig y llyfryn hwn ar lein am ddim diolch i nawdd gan y Cynulliad Cenedlaethol. Os bu'n ddefnyddiol i chi, tybed a wnewch chi ystyried gwneud cyfraniad er mwyn cefnogi gwaith ACE.